ORCID 0000-0001-9443-2522
https://doi.org/10.58187/rim.137-138.08
CZU:930(44):94(498)''04/14''

ISTORIOGRAFIE

Ion Cheptene*

PREOCUPĂRILE ISTORIOGRAFIEI FRANCEZE CONTEMPORANE PRIVIND ISTORIA SPAȚIULUI ROMÂNESC ÎN EVUL MEDIU. STUDIU DE CAZ: CERCETĂRILE LUI BENOÎT JOUDIOU**

THE CONCERNS OF CONTEMPORARY FRENCH HISTORIOGRAPHY REGARDING THE HISTORY OF THE ROMANIAN SPACE IN THE MIDDLE AGES. CASE STUDY: BENOÎT JOUDIOU'S RESEARCH

Rezumat: Articolul analizează cercetarile istoricului francez Benoît Joudiou in domeniul istoriei spațiului românesc în perioada medievală, evidențiind aspectele definitorui a studiilor lui în contextul istoriografiei franceze contemporane. Studiile lui Joudiou se concentrează pe relațiile politice, economice și culturale dintre statele medievale românești și state vecine, cu un accent deosebit pe influiente bizantine, otomane și central-europene. În contextul mai larg al istoriografiei franceze, contribuțiile lui Benoît Joudiou reflectă o preocupare crescută pentru spațiile de periferie ale Europei medievale. Articolele sale acorda o atenție deosebită surselor primare și se axeaza pe integrarea istoriei spațiului românesc într-o rețea mai largă de schimburi culturale și economice.

Cuvinte-cheie: istoriografie franceză, state medievale românești, Imperiul Bizantin, Imperiul Otoman,

Abstract: The article analyzes the contributions of the French historian Benoît Joudiou towards a better understanding of the history of the Romanian space in the medieval period, highlighting the specificity of his approaches in the context of contemporary French historiography. Joudiou's studies focus on the political, economic

* **Ion Cheptene**, cercetător științific la Institutului de Istorie al USM https://ror.org/0475kvb92

** Studiul a fost elaborate în cadrul Proiectului: Coordonatele modernizării social-economice, politice, administrative și culturale în Moldova, Basarabia, RASSM, RSSM și Republica Moldova în context regional și european (studii, documente, sinteze). Codul proiectului: 010401.

and cultural relations between the medieval Romanian states and its neighboring states, with a particular emphasis on Byzantine, Ottoman and Central European interferences. In the broader context of French historiography, Benoît Joudiou's contributions reflect a growing concern with the peripheral spaces of medieval Europe, marking a movement away from centralized perspectives towards a more nuanced understanding of regional interactions.

Keywords: French historiography, Byzantine Empire, Ottoman Empire, medieval Romanian states

Scopul acestui articol este analiza preocupărilor istoricului francez Benoît Joudiou în domeniul evoluției spațiul românesc în Evul Mediu, în contextul examinării tendințelor generale ale istoriografiei franceze contemporane față de istoria medievală a regiunii. Articolul va explora modul în care Joudiou contribuie la redarea și reinterpretarea evenimentelor și proceselor istorice din Țările române, integrându-le în cadrul mai larg al studiilor istoriei medievale din Europa Centrală și de Est.

Precucupările istoriografiei franceze vizează relațiile politice și culturale ale Moldovei cu statele vecine și cu Imperiul Otoman, impactul migrațiilor și al schimburilor comerciale asupra evoluției social-politice și economice în spațiul românesc. De asemenea, se acordă o atenție deosebită studiului instituțiilor politice moldovenești, precum domnia și structurile de guvernare locale[1]. Istoricii francezi examinează rolul bisericii[2] și al religiei în societatea medievală moldovenească, alături de influențele culturale și artistice[3] datorate contactelor cu statele europene[4].

La nivel metodologic, cercetătorii francezi utilizează sursele primare, cum ar fi documente istorice, cronici medievale, corespondență oficială și arhive, pentru a reconstrui evenimentele și contextele politice, sociale și culturale din Moldova medievală[5]. Sursele secundare, inclusiv lucrări de istoriografie existente, sunt examinate pentru a evalua schimbarea modalității de interpretăre a subiectelor analizate.

---

1 Guillaume Durand, *Histoire et posterite de Dragoș-vodă. De son „descălecat" a la vision des chroniqueurs sur le fondateur de la principaute de moldavie*, în: Historical Yearbook, vol. V, 2008, pp. 159-178.

2 Guillaume Durand, *Une conséquence inattendue de la politique fiscale du sultan Selim II : de l'origine de la dédicace aux autorités athonites des couvents de Valachie et de Moldavie*, Turcica, 44, 2012-2013, pp. 167-199.

3 Benoît Joudiou, Les principautés roumaines de Valachie et de Moldavie et leur environnement slavo-byzantin, Balkanologie, Vol. II, nr. 1, 1998, pp. 259-278.

4 Claudine Delacroix-Besnier, Les missions dominicaines et les *Arméniens du milieu du XIVesiècle aux premières années du XV esiècle*, în : Revue des Études Arméniennes, nr. 26, 1997, pp. 179-184.

5 Marco Cassioli, *Une ville marchande aux bouches du Danube : Kilia, de la domination génoise à la conquête ottomane (XIVe-XVe siècle)*, în : New Europe College Yearbook, 2015, pp.87-123.

Benoît Joudiou este unul dintre puținii istorici francezi, care s-a dedicat studiului istoriei spațiului românesc timp de aproximativ 30 de ani. De-a lungul acestei perioade, Joudiou a adus o contribuție semnificativă la înțelegerea evoluției Țărilor române în Evul Mediu. Interesul său constant pentru istoria regiunii i-a permis să adâncească studiul privind relațiile dintre spațiul românesc și marile procese istorice ale Evului Mediu, el rămânând o figură distinctă în cercetarea istorică franceză. Importanța cercetărilor lui Benoît Joudiou se manifestă prin faptul că acesta conturează orizontul de interes științific al istoriografiei franceze față de spațiul medieval românesc în perioada Evului Mediu. De aceea, considerăm necesar de a analiza opera lui pentru a determina temele și problematicile ce vizează spațiul medieval românesc, care au interesat istoriografia franceză contemporană. Istoricul francez, în analiza istoriei medievale a spațiului românesc, a recurs frecvent la literatura românească a perioadei interbelice și la lucrările din perioada anilor 1960-1980, demonstrând o apreciere amplă pentru studiile unor autori de marcă din acea epocă. Această literatură, caracterizată printr-o erudiție riguroasă și o metodologie bine conturată, a oferit fundamentul necesar pentru o înțelegere contextualizată a evoluției istorice din Țara Moldovei. Printre autorii români citați de istoricul francez îi putem numi pe: Dinu. C. Giurescu[6], M. Constantinescu, C. Daicoviciu, S. Pascu[7], D. Zamfirescu[8], E. Vîrtosu[9], Șt. Ciobanu[10], A. Piru[11], M. Pâcurariu[12], V. Drăguț. P. Lupan[13], A Pippidi[14], Valentin A. Georgescu[15] *ș.a.* Pe lângă aceștia, istoricii francezi au apelat la monografiile și studiile altor istorici români ca: N. Iorga[16], M. Cazacu[17],

---

6 Dinu. C. Giurescu *O istorie ilustrată a românilor,* București: Albatros, *1037 p.*

7 M. Constantinescu. C. Daicoviciu, S. Pascu, *Istoria României,* București: Didactica și Pedagogica, 1969, 730 p.

8 D. Zamfirescu, *Neagoe Basarab si Învățăturile câtrefiul său Theodosie, problemele controversate, București: Minerva, 1973, 451 p.*

9 E. Vîrtosu, *Titulatura domnilor și asocierea la domnie in Țara Românească și Moldova (până în secolul al XVI-lea),* București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, 341 p.

10 Șt. Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, Ediție îngrijită, note și prefață de Dan Horia MAZILU, *București:* Editura Eminescu, 1989. 470 p.

11 Al. Piru, *Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, 751 p.

12 M. Pâcurariu, *Istoria bisericii ortodoxe române,* vol I., București: Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române*, 1981, 726 p.*

13 V. Drăguț. P. Lupan, *La peinture murale de la Moldavie (sec. XV-XVI)*, București: Meridiane, 1982, 314 p.

14 A. Pippidi, *Tradiția politică bizantină în* Țările române în secolele XVI-XVIII, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983, 274 p.

15 Valentin A. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea,* București: Editura: Academiei Republicii Socialiste România, 1980, 296 p.

16 N. Iorga, *Byzance après Byzance, continuation de l'histoire de la vie byzantine*, București: Institutul de studii bizantine, 1935, 290 p. (reeditat în limba franceză în anul 1992)

17 M. Cazacu, *La tolérance religieuse en Valachie et en Moldavie depuis le xiv siècle*, în: Histoire des idées politiques de l'Europe centrale, C. Delsol et M. Maslowski dir., Paris, 1998. pp. 109-124.

S. Ulea[18], P. Chihaia[19], Ș. Papacostea[20], P. Cernovodeanu[21] ș.a.

Joudiou a demonstrat o cunoaștere temeinică a izvoarelor istorice medievale românești, atât în ceea ce privește Țara Moldovei, cât și întreg spațiu medieval românesc, utilizând în studiile sale colecțiile de documente cum ar fi: *Documente privitoare la istoria Românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*[22], *Documenta Romaniae Historica*[23], *Cronicile slavo-române din secolele XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, ed. P.P. Panaitescu[24].

În pofida contribuției valoroase la interpretarea și contextualizarea interacțiunilor culturale și politice din regiune, Benoît Joudiou alături de alți istorici francezi, care s-au ocupat de istoria Moldovei medievale, nu a adus surse inedite, care să nu fi fost cunoscute anterior de istoricii români. Acest fapt reflectă o tendință metodologică mai degrabă analitică, decât exploratorie în cercetarea istoriei spațiului medieval românesc de către istoricii francezi, care s-au concentrat pe reinterpretarea și reevaluarea surselor deja disponibile în istoriografia românească. Joudiou nu a adus în discuție perspective sau interpretări fundamental noi față de cele deja consacrate în istoriografia națională. Lucrările acestuia s-au concentrat, în mare parte, pe reevaluarea materialelor existente și pe recontextualizarea evenimentelor din Evul Mediu românesc în cadrul mai larg al interacțiunilor culturale și politice est-europene și bizantine.

Cu toate acestea, interpretările și concluziile lui, în esență, sunt consonante cu cele ale istoricilor români, fără a aduce schimbări semnificative de paradigmă. El a preferat o abordare comparativă, punând în lumină specificul românesc în raport cu alte teritorii din Europa Centrală și de Est.

Este important să subliniem că istoriografia franceză pune accent pe comparația și contextualizarea Moldovei medievale în raport cu alte state și regiuni din Europa Centrală și de Est. Această abordare permite cercetătorilor să identifice influențele reciproce, să analizeze schimburile culturale și să înțeleagă mai bine dinamica politică și socială dintre statele medievale românești și alte țări. Cerce-

---

[18] S. Ulea, *Origines et signification idéologique de la peinture extérieure des églises moldaves*, în : Revue Roumaine d'Histoire, Bucarest, nr.II/1 , 1963, pp. 29-71

[19] P. Chihaia, *Cu privire la învățături și la câteva monumente din vremea lui Neagoe Basarab*, în : Neagoe Basarab, 1512-1521. La 460 de ani de urcarea sa pe tronul Țării Românești, București, 1972, pp. 130-202.

[20] Ș. Papacostea, *Moldova în epoca Reformei. Contribuții la istoria societiății moldovenești în veacul al XVI*-lea, Studii.Revista de istorie, X, 1958, 4, pp. 55-78

[21] P. Cernovodeanu, *Călătoria lui Pierre Lescalopier în Țara Românească și Transilvania la 1574*, în :Studii și materiale de istorie medie, IV,1960, p. 444.

[22] Documente privitoare la istoria Românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. XIV/1, ed. N. Iorga, București, 1915.

[23] Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească, volum I (1247-1500), ed. P.P. Panaitescu-D. Mioc, București, 1966.

[24] Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI, publicate de Ion Bogdan. Ed. revăzută și completată de P.P.Panaitescu, București, 1959, 332 p.

tările se bazează adesea pe abordări interdisciplinare[25], integrând elemente din istoria culturală, antropologia istorică și studii religioase pentru o înțelegere mai profundă a complexității societății medievale românești. Abordarea respectivă include analiza obiceiurilor, ritualurilor, mentalității și structurilor de putere în contextul religios. Aceste direcții de cercetare sunt esențiale pentru a dezvolta o înțelegere detaliată a istoriei Moldovei în Evul Mediu, reflectând angajamentul istoriografiei franceze contemporane la explorarea și interpretarea trecutului european și global.

În acest sens Benoît Joudiou este cunoscut pentru studierea riguroasă a istoriei medievale cu utilizarea metodologiei bine elaborate, care implică realizarea analizei istorice îmbinate cu aspecte socio-economice și politice. Această metodologie este conformă cu tendințele istoriografiei franceze contemporane, care pune accentul pe interdisciplinaritate. Joudiou a analizat relațiile Moldovei medievale cu alte puteri din Europa, inclusiv, cu Imperiul Otoman, Polonia și Ungaria. Acest lucru reflectă preocupările istoriografiei franceze față de dinamica relațiilor internaționale și rolul regiuni de sud-est în contextul geopolitic european. Istoriografia franceză contemporană a fost puternic interesată de noțiuni, precum identitatea națională și memoria colectivă. Joudiou a explorat modalitatea de dezvoltare a identității românești în Evul Mediu, contribuind la înțelegerea complexității construcției identitare din Europa de Est, zona care a fost adesea neglijată în cercetările istorice franceze. Studiile lui Joudiou au contribuit la înțelegerea modului în care s-au format și s-au consolidat statele medievale în Europa de Est. Analizând evoluția Țării Moldovei, istoricul a oferit perspective valoroase asupra proceselor similare din alte regiuni, ceea ce a îmbogățit dezbaterea istoriografică franceză privind formarea statelor medievale.

În cercetările sale, Joudiou a început să identifice tipare și tendințe în funcționarea societății și a statului moldovenesc. De exemplu, efectuând studiul de caz al relațiilor feudale înregistrate în documentele vremii, cercetătorul a formulat teze despre structura și dinamica sistemului social din spațiul românesc. Istoricul a examinat documente diplomatice, tratate și cronici, care descriu interacțiunile Moldovei cu: Polonia, Ungaria și Imperiul Otoman, fiind deduse anumite tipare de comportament politic și diplomatic al conducerii Moldovei medievale, pe care le-a generalizat pentru a explica strategia generală a prezenței Țării Moldovei în relațiile internaționale.

În primul său studiu din 1998 dedicat spațiului românesc, istoricul a cercetat influiențele culturale slavo-bizantine[26]. El considera că identitatea politică și culturală a Valahiei și Moldovei nu a apărut ca un fenomen integrat, fiind un rezultat

[25] Jean-Louis Bacquè-Grammont, Nicoară Beldiceanu, Matei Cazacu, *Recherches sur les Ottomans et la Moldavie ponto-danubienne entre 1484 et 1520*, Bulletin of the School of Oriental and African Studies , Vol. 45, 1982 , pp. 48 – 66.

[26] Benoît Joudiou, *Les principautés roumaines de Valachie et de Moldavie et leur environnement slavo-byzantin*, în : Balkanologie, vol. II, nr. 1, 1998, pp. 259-278.

al unui proces de aculturație, care a fost puternic influențat de elementele slave[27], în speță elemente venite pe filiera bulgară în urma pătrunderii bisericii bulgare în spațiul etnogenezei române. Analizând istoria Moldovei în perioada de mijloc al secolului al XV-lea și anii 1520, istoricul consideră că domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) a inaugurat epoca de aur a culturii românești[28], care a înflorit în secolul următor, astfel dezvoltându-se la maxim scrierea cronicărească în spațiu carpato-dunabiano-pontic. Autorul analizează bogatul patrimoniu cultural ortodox din statele medievale românești, subliniind importanța literaturii liturgice slavo-române și a curentului isihasmului asupra acesteia. Isihasmul, stabilit în mănăstirile de la Muntele Athos, fiind sub dublul patronaj al patriarhului Euthymius de Trnovo (1375-1393) și al țarului Ioan Alexandru (1331-1371), a pătruns activ în spațiul românesc, inclusiv prin strădaniile patriarhului Constantinopolului Nifon al II-lea (1486-1488, 1497-1498, 1502), exilat în Țara Românească la începutul secolului al secolul al XVI-lea.

Astfel, Joudiou concluzionează că cultura română în sensul larg al cuvântului, care include religie, politică, istorie, literatură, arhitectură, iconografie etc., relevă o sinteză cu caracteristici originale, alimentată de contribuțiile slavo-bizantine. Prezența manuscriselor copiate în limba greacă, care este una rară, atestă faptul transmiterii moștenirii bizantine către români prin filiera slavo-bulgară[29]. Ortodoxia, care a menținut legăturile dintre români și elenismul post-bizantin, reprezintă un punct de legătură între Țările române și cultura bizantină, care în acest mod au intrat în „familia statului bizantin", ideea susținută de istoricul Benoît Joudiou. Autorul analizează rezistența la amenințări, care au venit la adresa Moldovei ortodoxe, precum: cucerirea otomană, într-o mai mică măsură, proselitismul catolic și pătrunderea Reformei.[30] Mai mult ca atât, cercetătorul atrage o atenție deosebită la perpetuarea tradițiilor creștine în literatura istoriografică slavo-română, care manifesta o „solidaritate cu întreaga Ortodoxie subjugată de otomani".[31]

Benoît Joudiou observă o puternică moștenire bizantină în evoluția instituției domniei, structurilor locale de guvernare și construcția ideologiei politice a Țării Moldovei, care are o puternică reminiscență bizantină. El a dedicat un studiu aparte analizei „modelului princiar" în literatura politică din Țara Românească și Moldova în secolele XV-XVI[32], exemplificând prin aspectele moștenirii bizantine și influența modelului imperial a lui Constantin cel Mare asupra acestuia, ceea ce a creat ideea de imperialism post-bizantin în Moldova, care însă

[27] *Ibidem*, p. 259.
[28] *Ibidem*, p. 260.
[29] Benoît Joudiou, *Les principautés roumaines de Valachie et de Moldavie* ..., p. 261.
[30] *Ibidem*, p. 265.
[31] *Ibidem*, p. 266.
[32] Benoît Joudiou, *Les modèles princiers dans la littérature politique de la Valachie et de la Moldavie aux XVème-XVIème siècles*, în : Erytheia, vol. 21, 2000, pp. 137-166.

nu se baza pe „universalitatea basileului”[33] și avea limitele de rigoare pe fundal ascensiunii otomanilor.

O altă zonă de interes pentru istoricul francez o reprezintă reacția populației ortodoxe față de străini în Țara Moldovei în secolul al XVI-lea, având în centrul atenției sale mentalitățile politice și religioase între anii 1520 și 1570. Cercetând cronicele locale și relatările străinilor, Benoît Joudiou menționează că manifestările xenofobe din Moldova erau în contradicție puternică cu tradiție politico-socială a țării[34]. Astfel, prezența în cronicile moldovene a atitudinii ostile față de străini se datorează efectului mental al ascensiunii otomanilor și dispariției politice ale unor state creștine din Balcani, care a căpătat conturul de „sfârșitul timpurilor”. Tradiția bizantină influiența percepția românilor că otomanii reprezentau „Flagelul lui Dumnezeu”, care urma să-i pedepsească pe ortodocși pentru păcatele lor. Doar rugăciunea sinceră și pocăința puteau da speranța unei eliberări finale, care va veni doar după o perioadă de dominație „păgână”. Restaurarea finală a Imperiului Creștin va marca înfrângerea Antihristului (sultanul otoman) în viitorul îndepărtat[35], iar cronicarii precum Macarie, vedeau în invazia tătară a Moldovei în 1514 „mânia lui Dumnezeu”, ceea ce se încadrează în tendința generală a textelor ecleziastice de a poziționa invaziile păgânilor drept pedeapsă pentru păcatele „bieților creștini”, care prevestesc Judecata de Apoi[36].

Analizând cronicile moldovene despre campania lui Soliman Magnificul în Moldova din anul 1538, Benoît Joudiou atenționează asupra argumentării cronicarului Macarie că aceasta se datorează unor „indivizi păcătoși din interiorul țării”[37]. Unele acțiuni ale domnilor erau apreciate în izvoarele timpului ca fiind opera unor credincioși răi catolici sau protestanți și a ne-ortodocșilor. Analiza izvoarelor îi permite istoricului să concluzioneze că intoleranța nu reprezintă o tendință persistentă în politica românească, iar cronicile conțin un discurs ostil străinilor, doar referindu-se la secolul al XVII-lea și având în vedere grecii-ortodocși din anturajul domnilor, acuzați de jefuirea țării și de lăcomia lor. Aceștia nu mai sunt condamnați în numele ortodoxiei, ci în numele apărării obiceiurilor țării[38]. Joudiou observă că în scrierea istorică moldovenească s-a format un curent tradiționalist, unde străinii adesea aveau o imagine negativă, pe seama lor fiind plasate nevoile țării.

Interesat de problematica moștenirii bizantine în viața cultural-politică și ideologică a Moldovei, istoricul studiază procesul electiv al domnului în Țara

---

[33] Benoît Joudiou, *Les principautés roumaines de Valachie et de Moldavie ...,* p. 270.

[34] Benoît Joudiou, *La réaction orthodoxe face aux étrangers dans les principautés roumaines au XVIe siècle*, în: Migrations et diasporas méditerranéennes, 2002, p. 244.

[35] A. Argyriou, Les *exégèses grecques de l'Apocalypse à l'époque turque (1453-1821). Esquisse d'une histoire des courants idéologiques au sein du peuple grec asservi*, Thessalonique, 1982, p. 100.

[36] Benoît Joudiou, *La réaction orthodoxe face aux étrangers dans les principautés roumaines au XVIe siècle*, în: Migrations et diasporas méditerranéennes, 2002, pp. 246-250.

[37] *Ibidem*, p. 251.

[38] *Ibidem*, p. 255.

Moldovei. În studiul publicat în 2003, el explorează acest aspect și evidențiază câteva elemente-cheie: ritualul legitimării, influența boierilor în procesul de succesiune domnească, dimensiunea diplomatică a succesiunilor la tron, precum și continuitatea dinastică din Moldova și Țara Românească[39].

În același context, un subiect de interes pentru Joudiou este și rolul crucial al domnițelor în Țara Românească și Țara Moldovei în secolele al XIV-lea și al XV-lea, care prin căsătoriile lor au consolidat alianțele politice, au asigurat continuitatea dinastiilor domnești și au fost actori importanți în jocurile de putere dintre marile regate vecine, cum ar fi Imperiul Otoman, Regatul Ungariei sau Polonia. Istoricul ajunge la concluzia că alianțele cu Polonia sau Ungaria prin intermediul căsătoriilor dinastice au fost folosite pentru a contracara influența otomană în creștere în regiune[40]. Ieșind din cadrul cronologic enunțat, istoricul aprecia destul de înalt impactul activității doamnei Elisaveta Movilă, soția domnului Ieremia Movilă, care exercita o influență semnificativă în politica moldovenească. Doamna Elisaveta Movilă a îndeplinit funcția de regent pe lângă fiii săi, atribuindu-și chiar rolul de suveran[41] în Moldova.

Joudiou manifestă un interes deosebit fața de istoria Moldovei din secolul al XVI-lea, iar studiile sale urmăresc cu atenție evenimentele de la domnia lui Ștefan cel Mare până la căderea dinastiei Movileștilor, o familie ce a jucat un rol esențial în echilibrul politic al regiunii. El explorează transformările din Moldova post-Ștefan cel Mare, o epocă în care statul se confruntă cu provocări interne și externe tot mai complexe, fiind prins între ambițiile Poloniei, Imperiului Otoman și principatelor vecine.

Cele două articole ale lui Benoît Joudiou despre alegerea domnilor în Țara Românească și Moldova și studiul rolului domnițelor române în secolele al XIV-lea și al XV-lea relevă ideea centrală de legitimitate politică în statele românești. Pe de o parte, alegerea domnilor ilustrează complexitatea puterii centrale, marcată de un echilibru delicat între interesele locale ale boierilor, influențele dinastice și presiunea puterilor externe. Acest proces electoral arată modul în care legitimitatea domnilor trebuia să fie în permanență reafirmată și negociată într-un context de instabilitate politică. Pe de altă parte, domnițele din Țările române, prin alianțele lor matrimoniale și prin rolul lor în transmiterea drepturilor dinastice,

---

[39] Benoît Joudiou, La signification *de l'élection du prince regnant dans les provinces roumaines de Valachie et de Moldavie (XVe-XVIIe siècles)*, în: FS Petre S. Nasturel, 2003, pp. 285-298.

[40] Benoît Joudiou, *Les princesses des pays roumains (XIVe-XVe siècle): transmission de légitimités et rôle politique*, în: Augusta, Regina, Basilissa. La souveraine de l'Empire romain au Moyen Âge, 2018, pp. 259-283.

[41] B. Joudiou examinează originea titlului de „suveran" în contextul statelor medievale românești, analizând modul în care termenul a fost folosit și înțeles de-a lungul secolelor. El discută influența structurilor feudale și a practicilor juridice ale vremii în modelarea noțiunii de suveranitate cât și utilizarea diplomatică și juridică a termenului în spațiul românesc. Vezi : Benoît Joudiou, *Remarques sur la signification du titre «souverain» dans les Principautés Roumaines*, în: Studii si materiale de istorie medie vol. 19, 2001, pp. 67-77.

au jucat un rol fundamental în consolidarea puterii și continuității dinastiilor domnești. Influența lor politică, deși adesea indirectă, a fost crucială în menținerea echilibrului de putere în cadrul statelor medievale românești.

În articolele publicate autorul evidențiază complexitatea mecanismelor de legitimitate a puterii în spațiu românesc medieval, unde puterea domnească a trebuit să se reajusteze constant în fața dinamicii politice interne și externe. Pe parcursul cercetărilor istoriei spațiului românesc, Benoît Joudiou este interesat de tradițiile bizantine[42] prezente în Țările române și, în special, de influența acestor tradiții și a tradițiilor dezvoltate de către țările vecine asupra modelelor puterii domnilor români[43]. În articol sunt analizate diverse cronici românești și documente oficiale, ceea ce i-a permis să concluzioneze că sursele respective au fost utilizate pentru a construi și a propaga imaginea ideală a unui conducător în aceste două state românești. Autorul identifică elemente ale „modelului lui Constantin"[44] în construirea și prezentarea chipului domnului român, atât în Țara Românească, cât și în Țara Moldovei. Aceste elemente promovează imaginea unui domn, ca fiind un conducător drept, protector al creștinismului și lider militar capabil să apere țara de invadatori și păgâni. Istoricul analizează influenta contextului religios și militar al epocii asupra formării modelelor unui domn ideal, promovate în cadrul cronicilor acelor timpuri. Este explorat impactul mișcărilor culturale și politice din Europa de Vest și Bizanț asupra literaturii politice românești. Joudiou subliniază modul, în care ideile despre puterea regală și virtutea imperială din Occident și Bizanț au fost adaptate la realitățile locale din Țara Românească și Moldova. Este evaluat impactul acestor modele princiare asupra dezvoltării identității naționale[45] și a ideologiilor politice în Țara Românească și Moldova. El ilustrează modul, în care literatura politică a contribuit la consolidarea ideii de legitimitatea puterii domnești și definitivarea structurii puterii centrale. Articolul său oferă o perspectivă valoroasă asupra modului de utilizare a scrierilor de către elitele intelectuale și politice din Țara Românească și Moldova, pentru a modela și legitima puterea domnului amenințată de provocările interne și externe.

---

[42] Joudiou analizează modul în care modelul bizantin de îmbogățire a fost adoptat și adaptat de elitele din Țările române și explorează influențele culturale și politice bizantine asupra țărilor Române, subliniind cum domnitorii și elitele locale au utilizat modelul bizantin pentru a-și legitima puterea și a extinde influența politică. Joudiou subliniază impactul de lungă durată al modelului bizantin asupra structurii sociale și politice a Țărilor Române, evidențiind cum aceste concepte au continuat să influențeze relațiile de putere și structurile economice mult timp după căderea Imperiului Bizantin. Vezi : B. Joudiou, *La fortune et le pouvoir: le modèle byzantin de l'enrichissement*, în: Studii si materiale de istorie medie vol. 26, 2008, pp. 11-35.

[43] Idem, *Les modèles princiers dans la littérature politique de la Valachie et de la Moldavie aux XVème-XVIème siècles*, in: Erytheia vol. 21, 2000. pp. 137-166.

[44] Istoricul francez afirmă că „Vita Constantini" a ajuns pe tărâmul românesc în versiunea bulgară a lucrării Viața lui Constantin cel Mare, scrisă în secolul al XIV-lea de patriarhul bulgar Euthymius de Trnovo.

[45] *Ibidem*, pp. 162-166.

Fiind interesat de tema „chipului ideal al domnului", istoricul nu a putut să treacă cu vederea personalitatea și activitatea domnului Moldovei, Ștefan cel Mare și Sfânt (1457-1504). Prin studiile sale despre modelele princiare și literatura politică din perioada medievală a țărilor române, Joudiou a adus o contribuție semnificativă în cercetarea domniei lui Ștefan cel Mare. El a explorat modul în care Ștefan cel Mare a fost reprezentat și poziționat în sursele literare și cronicele vremii, subliniind importanța sa ca model de conducător în contextul politic și religios al epocii. Cercetătorul a examinat modalitatea de prezentare a personalității lui Ștefan cel Mare prin prisma modelului unui „domn ideal", fiind descrise trăsăturile apărătorului creștinismului și liderului militar puternic[46]. Aceste caracteristici au fost esențiale pentru consolidarea puterii sale și asigurarea independenței Moldovei în fața amenințărilor externe, în special din partea Imperiului Otoman. Istoricul a adus în discuție sursele contemporane domniei lui Ștefan cel Mare, cum ar fi diverse cronici și documente, care au contribuit la crearea unei imagini eroice a domnului. Joudiou a subliniat modul de utilizare a surselor istorice în scopul legitimării domniei lui Ștefan cel Mare, prezintându-l ca un conducător exemplar contemporanilor și generațiilor viitoare.

Conform studiilor cercetătorului, Ștefan cel Mare a avut un impact semnificativ asupra formării identității naționale și a conștiinței istorice a românilor. Prin promovarea imaginii sale de simbol al rezistenței creștine și virtuții princiare, domnul a devenit o figură centrală în tradiția politică și culturală a Moldovei și a spațiului românesc. Joudiou a poziționat domnia lui Ștefan cel Mare în cadrul relațiilor complexe dintre Moldova și puterile vecine, cum ar fi Polonia, Ungaria și Imperiul Otoman, evidențiind influența contextului religios și a necesității de apărare a teritoriului Țării Moldovei asupra politicii externe și alianțelor lui Ștefan cel Mare[47]. Prin aceste contribuții, Benoît Joudiou a oferit o perspectivă asupra modului de reconstruire a imaginii domnilor din Țara Moldovei în literatura politică și istoriografia vremii, inclusiv, prezentând analiza domniei lui Ștefan cel Mare ca lider politic al acelor timpuri[48]. Studiile sale ajută la înțelegerea mai detaliată a modului, în care Ștefan cel Mare a devenit un simbol durabil al conducerii și al identității naționale românești[49].

Trebuie să remarcăm faptul că istoricul explorează câteva teme definitorii. Joudiou examinează rolul căsătoriilor și alianțelor dinastice în cadrul politicii statelor medievale românești, evidențiind modul în care aceste relații strategice au fost folosite pentru a obține sprijin politic și militar din partea puterilor vecine și a influența dinamica regională. El analizează strategiile geopolitice ale domnilor

[46] Benoît Joudiou, *La régne d'Étienne le Grand et la succession: une perspective idéologique*, în: Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine, 2004, pp. 415-420.

[47] Ibidem pp. 422-425.

[48] Benoît Joudiou, *Le rôle des chroniques roumaines dans la transmission des traditions «nationales»: propagande et «mémoire»,* In: Hommage Alain Ducellier, 2004, p. 237-254

[49] Benoît Joudiou, *La régne d'Étienne le Grand et la succession: une perspective idéologique...*, p. 428.

români și interacțiunile lor cu marile puteri europene, precum Imperiul Otoman, Polonia și Habsburgii, examinând modul în care statele române și-au promovat interesele în contextul alianțelor și conflictelor schimbătoare ale vremii. Joudiou cercetează activitatea diplomatică a statelor medievale românești, concentrându-se pe negocierile și tratatele lor cu puterile străine, examinând implicarea lor în cruciade și campanii militare, în special, participarea lor la luptele antiotomane, fiind prezentată participarea domnilor la strategiile militare europene mai largi[50]. Sunt analizate structurile politice și sociale interne ale statelor medievale românești, inclusiv rolul nobilimii, administrarea teritoriilor și impactul presiunilor externe asupra guvernării.

După prezentarea principalelor direcții de investigații ale istoricului francez, urmează să analizăm metodele sale de cercetare istorică, pentru a elucida elementele din istoria statelor medievale românești. Joudiou examinează o varietate de surse primare, inclusiv documente edite[51], cronici[52] și acte oficiale, pentru a construi o imagine detaliată a evenimentelor și structurilor politice. Analiza critică a acestor surse contribuie la înțelegerea relațiilor internaționale și strategiilor politice ale vremii. Cercetătorul analizează activitatea personalităților istorice românești integrată în contextul istoric și geografic al Europei de Sud-Est, examinând influențele externe și interne asupra politicii statelor medievale românești.

Joudiou folosește metoda comparativă pentru a elucida specificul fiecărui stat românesc, în parte, și particularitățile lor în raportul cu modelul de dezvoltare a statelor europene, ceea ce ajută la identificarea similitudinilor și diferențelor în strategiile politice și dezvoltarea diplomației Țărilor Române. O parte importantă a cercetărilor sale include analiza strategiilor politico-militare adoptate de către conducătorii statelor medievale românești, precum și a implicațiilor acestora asupra geopoliticii regionale și europene prin încheierea de alianțe, semnarea tratatelor și participarea la conflicte militare. Acest aspect este crucial pentru înțelegerea rolului domnilor în cruciade și în alte acțiuni îndreptate împotriva Imperiului Otoman.

Abordarea interdisciplinară adoptată de către Benoît Joudiou a permis integrarea metodelor și perspectivelor din diverse domenii pentru a obține o percepere mai complexă și nuanțată a istoriei medievale românești. Cercetătorul a îmbinat studiul documentelor istorice cu izvoarele arheologice, pentru a analiza

---

[50] *Les Projets de croisade: Géostratégie et diplomatie européenne du XIVe au XVIIe siècle*,Sous la direction de Jacques Paviot, Joudiou, Benoît, Baloup Daniel, Toulouse: Presses universitaires du Midi, 2014, 384 p.

[51] Istoricul utilizează colecțiile Documenta Romaniae Historica, Călători străini despre Ț*ă*rile române *(*George Reicherstorffer, Chorographia Moldaviae*)* ș.a.

[52] B. Joudiou utilizează date din „Cronica lui Ștefan cel Mare" descoperită de profesorul polonez Olgierd Górka, în anul 1937 care se integrează în grupul cronicilor slavo-române. Cronica lui Macarie și Letopisețul lui Azarie, ed. trad. P. P. Panaitescu, în: Cronicile slavo-române din secolele XV-XVI publicate de Ioan Bogdan, București, 1959. Cronica de la Bistrița și Cronica de la Putna, Letopisețul Țării Moldovei de Grigore Ureche, ș.a.

evoluția politică, economică și socială a statelor medievale românești. Datele istorice despre fortificații, așezări și biserici au fost corelate cu sursele scrise, pentru a oferi o imagine complexă a societății medievale românești, iar înțelegerea obiceiurilor, tradițiilor și structurilor sociale a făcut posibilă, prin utilizarea istoriografiei românești, înțelegerea modului în care identitatea, cultura și credințele religioase au influențat viața de zi cu zi și organizarea socială a oamenilor.

Abordarea interdisciplinară îi permite lui Joudiou să contureze o imagine integrată și completă a statelor medievale românești. Prin îmbinarea diverselor perspective, cercetătorul analizează complexitatea realităților istorice și sociale ale vremii, contribuind la cunoașterea istoriei acestei regiuni. Interdisciplinaritatea îmbogățește și nuanțează înțelegerea modului în care factori, precum geografia, religia și economia au influențat evoluția politico-socială a statelor medievale românești.

Benoît Joudiou explorează rolul religiei creștine în viața politică și socială a statelor medievale românești, ceea ce implică analiza textelor religioase, a cronografelor bisericești și a documentelor ecleziastice, precum și a rolului mănăstirilor în calitate de centre de putere și cultură. Prin utilizarea geografiei istorice, el studiază influența mediul geografic asupra dezvoltării statelor medievale românești, ceea ce include analiza căilor de comerț și a pozițiilor strategice ale fortificațiilor. Cercetările sale integrează aspecte economice, cum ar fi structura agrară, relațiile comerciale și sistemele fiscale. Acestea sunt esențiale pentru a înțelege bazele economice ale puterii politice și a modului, în care economia a influențat relațiile internaționale ale statelor medievale românești.

Joudiou a studiat pe larg strategiile politice și militare ale domnilor moldoveni, în deosebi cele ale lui Ștefan cel Mare, evidențiind eforturile lor în menținerea autonomiei în fața amenințărilor externe din partea Imperiului Otoman, Ungariei și Poloniei, inclusiv prin examinarea alianțelor și conflictelor dintre Moldova și statele vecine, concentrându-se în special pe rolul Moldovei ca stat tampon între puterile regionale. El a evidențiat modul în care identitatea culturală a Moldovei a fost influențată de elementele culturale și politice bizantine și catolice occidentale, integrând spațiul respectiv în contextul european mai larg.

Joudiou abordează peisajul religios al Moldovei medievale prin prisma interacțiuni Bisericii Ortodoxe cu catolicismul, arătând cum religia a influențat identitatea culturală și politică a Moldovei medievale, aliniindu-se interesului mai larg al istoriografiei franceze fața de schimburile culturale și influențele religioase. Cercetările lui Benoît Joudiou reliefă anumite tendințe definitorii în cadrul istoriografiei franceze. Istoricii francezi nu au analizat în profunzime rolul Moldovei în peisajul geopolitic al Europei de Est, ca regiune de frontieră între Occidentul creștin și Imperiul Otoman musulman, precum și relațiile sale cu Polonia, Ungaria și Țara Românească. Din aceasta perspectivă, studiile lui Joudiou se încadrează în analiza istoriei politice și militare și marchează dezvoltarea unei direcții în

cadrul istoriografiei franceze, cu precizarea că ele se bazează pe realizările mediului istoriografic românesc și se aliniază rezultatelor cercetărilor români.

Considerăm oportun să menționăm că în istoriografia franceză s-a format o tradiție puternică a studierii interacțiunilor culturale și religioase în cadrul societăților medievale. Istoricii francezi, utilizând, spre exemplu, edițiile *Călători străini...* au arătat că Moldova a servit drept punte culturală între Europa de Est și Europa de Vest, asimilând diverse tradiții artistice, arhitecturale și literare. Articolele lui Joudiou privind istoria religioasă și culturală a Moldovei se încadrează plenar în aceasta direcție de cercetare, prin explorarea dublei influențe ortodoxe și latine din regiune.

Lucrările lui Benoît Joudiou completează și continuă cercetările realizate de alți istorici francezi, între care și Michel Balard[53]. Lucrarea sa explorează influența genovezilor în spațiul românesc medieval, cu accent pe expansiunea lor economică și politică la Marea Neagră și în Levant. Este una dintre primele lucrări care analizează prezența genovezilor în regiunea respectivă. Astfel, opera lui Benoît Joudiou este un element indispensabil în preocupările istoriografiei franceze contemporane față de istoria medievală a spațiului românesc, istoricul fiind unul din puținii cercetători, care și-a dedicat cercetarea în exclusivitate perioadei medievale a românilor.

În concluzie, istoriografia franceză contemporană a adus o perspectivă nuanțată și critică studierii istoriei medievale a Moldovei. Principalele direcții de cercetare ale istoriografiei franceze includ o analiză meticuloasă a surselor primare, o abordare comparativă cu regiunile învecinate și un accent pe integrarea narațiunilor istorice privind Moldova într-un context european mai larg. Studiile istoricilor francezi au aprofundat înțelegerea trecutului Moldovei și au evidențiat interacțiunea complexă dintre evoluțiile istorice locale și europene. Dialogul dintre istoricii francezi și români continuă să ajute la elucidarea complexităților istoriei medievale a românilor, favorizând o apreciere mai amplă a semnificației acesteia și încurajând cercetările ulterioare și schimburile academice.

[53] Michel Balard, *La Romanie génoise (XIIe - Début du XVe siècle)*. Rome : Ecole française de Rome, 1978. 1046 p. online: https://www.persee.fr/